

JURNAL

PENTRU RESPÎNDIREA SCIINȚIELOR NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

Coprire: Săpunu.— Mămuța veveriță.— Călătorie în Orientu.

SĂPUNU.

Între caracterile remarcabile care deosebesc epoca modernă a istoriei universale, din celle antice, este întrebuințarea săpunului. Acestea, știința săpunului le a lipsit; de aceea ne

Romani, Eleni, Egipteni, Asirieni și în genere toate popoarele antice, de și s'au aflat într'un grad foarte nădat în civilizațiune, cu toate acestea, știința săpunului le a lipsit; de aceea ne explicăm obiceiul anticilor de a-și unge corpul cu unturi aromatice; căci pelea omului produce ne'ncet o sudoare grasă. Asta este condițiunea vieții noastre; apoi este știut că grăsimea nu se topește în apă; prin urmare o spă-

lare simplă a corpului prin ape fiind calde sau rece, nu este în stare a topi și a ridica aceste materii grase; însă fiind-că aceste materii organice grase au odore foarte neplăcută, de aceea cei antici erau nevoiți să ungi corpul lor prin unturi aromatice, ca să acopere aceste odore fatale a peleii care nu erau în stare a o depărta prin nici un fel de baie. Tocmai la finitul secolelor medii, Chimia făcând progresele ei cele mari, a descoperit și săpunul, un articol de viață devenit acum pentru un om civilizat atât de necesariu ca și pâinea din toate țările. De aceea, cu drept cuvânt ilustrul Chimist Liebig a putut să dică „că gradele civilizației unei țări se măsore prin câtimea de săpun care se consumă acolo“. Lucru curios! După D. Liebig nu numărul profesorilor și al diaristilor însemnează gradele civilizației, ci numărul săpunurilor.

Dar decât anticii n'au avut săpun artificial și industrial, tot au avut săpunul natural, căci și Natura care a îngrijit pentru toate trebuințele noastre, a creat și plante producătoare de săpun.

În acest articol vom face o mică revistă d'aceste plante care se găsesc mai în toate țările și dintre care unele sunt mult mai preferabile de cât cele artificiale.

Cea mai răspândită plantă de săpun este cea cunoscută la noi sub numirea de săpunul (Saponaria officinalis L.) care crește pe locurile nisipoase și argiloase (cleioase), lângă râuri și lacuri și care este cuprinsă în clasificarea lui Linné în classa numită Decandria dar în sistemul natural în familia Caryophyleelor.

Totă lumea cunoaște această plantă cu florile ei mari albe, sau de culoarea peleii omului și d'odore plăcută, care înflorește de la luna lui Iuliu până la Septembrie c'o rădăcină mare, furcată, roșie, fără odore și d'un gust acru.— Când ferbe cineva frunzele și mai cu seamă rădăcina acestei plante cât-va timp, și când bate cineva c'o nuia aceste ferturi, atunci se face spume întocmai ca de săpun, mai cu seamă când amestecă cineva aceste ferturi cu nisce materii grase. Acest săpun vegetal este mult mai preferabil de cât săpunul artificial, când vom să spăla și a curățăm stoffe delicate de batiste sau matase, fie albe sau colorate; asemenea și la curățirea aurului și argintului.

După săpunul crește în Germania, Franța și chiar la noi în multe locuri o plantă numită Miksunle de noapte (lychnis divica L., lychnis vespertina, Sibih). Și aceste plante aparțin la familia Caryophyleelor (în sistemul lui Linné class X, ordo V); crește pe câmpii de arături, pe islase, în tufșuri și mai cu seamă în locurile umede; asemenea în înfrățirea ei cu săpunul, însă are peri albi și florile ei nu se află multe adunate la un loc, și câte două la fiecare ramură furcată; aceste flori care sunt albe, rară bătându ceva în culoare roșie, se deschide seara, și au atunci o odore plăcută. Numai rădăcina albă și grosă a acestei plante, este în stare a servi ca săpun în modul menționat mai sus.

În Elada și în alte părți ale Orientului, crește o a treia plantă de săpun numită în Elada „Struthion“ sau planta de ipsos (Gypsophilla Struthium); are o înfrățire plăcută și elegantă, este naltă și subțire; și această plantă aparține la familia Caryophyleelor (în sistemul lui Linné este în classa V, ordinea II). Trunchiul ei are o mărime de 1—2 picioare, nu e ramurat și poartă frunze înguste acilare, cam rotunde și cărnoase. Florile ei sunt mici și albe, stau pe virful trunchiului (terminale). Rădăcina e grosă, despărțită în mai multe căpătăuri, din fiecare e un deosebit trunchiu. Această rădăcină uscată este un articol de comerț. Dar în această plantă, principul săponificator se găsește într'o mare câtime în frunze și nu în rădăcină.

Este cunoscut acum în botanică că plantele care aparțin la aceeași familie naturală, cuprind și aceleași proprietăți principiale și materii prețioase întrebuințate în medicină sau în industrie; cu toate acestea vedem că materia numită Saponin care produce o plantă poate să fie întrebuințată ca săpun, această materie, d'icem, o găsim la mai multe plante care aparțin la diferite familii naturale.

Aici se găsește în partea sudului a Europei și în Orient un gen de plante numite Leontice (sau frunza leului, care aparține la classa VI-lea Linné și familia Berberidee în sistemul natural) având flori galbene și frunze care seamănă cu acele ale pădănilor (Leontodon taraxacum). Această plantă cu calitățile ei era cunoscută și Elenilor care le a numit

Λεοντοπέταλον. Rădăcina acestei plante are o mare cătătime de săpun care dă un săpun foarte blînd și este întrebuințat acum sub numirea de „Ișcar“ sau „Cherris“ pentru spălătura șalurilor scumpe de cașemir, care s'ar strica decă le ar spăla cineva cu săpun. Doue alte spece alle acestui gen (L. chrysogonum, și L. thalicroides) care cresc în America; frunzele și semințele lor sunt întrebuințate ca medicamente în contra mușcăturilor de paiajen și la defferite malații de pele. Deja Dioscori de numesce acest medicament sub numirea de *χρσόγονον*,

Dar India orientale, și în genere insulele meridionale alle Asiei și alle Americii, unde Natura a desvoltat totă mărimea creațiunelor ei, în nisce plante și arbori esotici cu forme și cualități neobicinuite în climatele noastre, acolo găsim și un arbor de săpun numit Sapindus (appartine la classa VIII ordo III în sistemul lui Linné și la familia Sapindaceelor în metoda naturală a lui Jussieu), Cea mai remarcabile spece este Sapindus saponarius, L.; este un arbor înalt cu flori albe mici adunate în formă de spicuri; fructele acestui arbor sîmănă c'o mică prună. Măduva trunchiului acestui arbor este lipicioasă ca săpunu môle și este întrebuințat ca săpun fără vr'o altă preparațiune,

Dar afară din celle numite, există în diferite țări, mai cu sîmă în celle calde, o mulțime de spece de Sapindus care dau săpun. S. e. S. abruptus; S. emarginatus; S. detergens, S. rarus; S. laurifoliolatus; S. sensiglenis etc.

Din celle șise pene acum rezultă că, de și nu se află pré multe genuri de plante săponifere, însă sunt foarte respindite pe pămînt în căt putem să șicem că Natura a dăruit fie-cărlea climate. plantele șelle săponarie, și că decă vr'o întimplare neprevăduță va împedea vr'o dată fabricațiunea săpunului în lume, ómenii vor găsi în regnul vegetal destul săpun natural spre a îndestula trebuințele lor de săpun.

Dar, putem să ne întrebăm: care este cauza că ómenii au neglijat într'atată aceste daruri precioșe alle Naturei și nu le au întrebuințat, și în locul lor au alergat la produsele artificiale alle săpunariilor? Respunsul este că, aici ca și pretutundine, vedem că civilisațiunea a depărtat pe om din calea naturale, împingîndul să caute

a îndestula trebuințele șelle prin invențiunil industriale, unde chiar Natura însăși s'a însărcinat a'i procura aceste trebuințe. Ba încă, săpunul natural are preferințe că este tot d'auna curat și neamesticat cu nisce principie vătămătoare, ca săpunul al săpunarilor.

Ca să se încredințe cineva că este așa, vom vorbi aici ceva despre săpun și falsificațiunile lui.

În limba chimică, săpunul este o sare, adică o combinațiune d'un acid coprins în grășime cu un alcali sau leșie (s. e. potasse, soda sau ammoniu). Adică în tóte felurile de grășimi, (seu, grășime de porc, unt de lemn, de migdale, de cânipă etc.) se află un principiu acru (un acid) care face ca grășimea se nu se topescă și să nu se amestice cu apa. Așa dar, când amestecăm grășime cu ori ce princip de leșie sau alcali, producem o combinare sau legare a acidului cu alcali, atunci acidu nemaî fiind liber și legat, de aceea nu împedecă grășimea a se topi în ape și din contra se face o materie solibilă în apa care o numim săpun. Este dar învederat că cătimea alcaliului trebuie să fie potrivită cu cătimea acidului coprins în grășime; căci decă cătimea alcaliului va fi pré mică, va rămâne o parte a acidului liber și o parte a grășimei nu se va topi în apă; prin urmare, se va perde fără folos; din contra decă cătimea alcaliului e pré mare, atunci o parte a lui va rămâne liber și va strica rufe șe sau alte materii care le spălăm cu acest săpun: căci un alcali curat fără grășime róde tóte țeseturile pînzeturilor.

Dar nu numai că această cătime nu sunt bine potrivite la multe feluri de săpun, ba încă sunt unele săpune care sunt falsificate. Căci fabricanții de săpun nu sunt nici ei tot d'auna scutiți de defectul general al ómenilor adică de lăcomie, mai cu sîmă când concurența cere de la ei a reduce din și în și mai mult preciful săpunului și a'lu face mai effin; de aceea o mare parte dintr'insii, falsifică săpunul, adică amestecă cu săpun nisce lucruri care fac că ei pot să dea săpunu c'unu prețiu mai effin de căt trebuie, și tot căștigă mai mult de căt ar trebui să căștige. Este învederat, că în loc de effin, publicul plătesce pré scump, fiind-că e încelat.

Principul cellū mai inocentū întrebuiţat la falsificarea săpunului, este apa. Săpunul este în stare a primi o forţe mare cătime de apă cu toate acésta se pare că e uscatū, aici publicul este încelatū în privinţa cătimei; căci ellū plătesce banii sei pentru apă în locū de săpun. O falsificaţiune mai rea, este reşina, căci după ce chimia a descoperit că reşina amestecându-se în alcali (leşie) pôte să producă săpunū de atunci o mare parte a fabricantilor de săpun a început a amesteca cu seū sau untū şi o mare cătime de reşine (colofan etc.), fiind-că reşinele sunt multū mai etnine de cât grăsimile, Cea mai mare parte a săpunurilor parfumate care se vîndū în comerţiū, sunt falsificate cu reşine. Dar un săpun amestecat cu reşină este forţe vătămătoare, căci strica aţa şi mai cu sémă colorile împunsăturilor văpsite, apoi este şi vătămător peleī omului, mai cu sémă la unii ómeni care au o pele delicată şi forţe simţitoare.

Dacă va cineva să să încredinţede ca unū săpunū este curat şi bine lucratū, sălū puie pe limbă: decă simte unū gustū acru, atunci e de prisos acid; decă simte unū gustū de leşie, atunci principulū alcalinulū este de prisos; decă ensă se simte unū gustū greţos parecă sgărie limba şi ceriulū gurei, atunci este reşină amestecată cu săpunū. Nu este ensă de tăgăduit că unii fabricantī seiū să falsifice săpunul lor într'ast fel că nu cunoşce niminī falsificaţiunea.

Cătū pentru precauţiunea d'a nu plăti pentru apă în locū de săpunū, e bine ca să cumpere cineva, unū săpunū despre care scie că a remas câteva luni într'unū locū caldū şi uscatū; căci prin căldura sécă, se evaporoaţă o mare parte a apei coprinsă în săpunū.

Tóte aceste precauţiuni devin de prisos la plantele saponifere; căci Natura a produs în aceste plante săpunu pnr şi ne falsificat, ca toate lucrurile Naturei care sunt în genere pure şi nefalsificate (afaro numai pôte de unii ómeni făcuţi din Natură, c'o fire falsă şi plină de minciuni).

Să nu neacuse cineva că predicămū aici în contra săpunarilor, luminărilor şi totă tagma lor. Din contra, onorabilī lectorī au vedut că la începutul acestui articol, am mersū pînă a dice că nu numărul profesorilor, doctorilor în medicină, în dreptū şi în totū felū, că nu numărulū dieriştilorū, litteraţilor în poezie şi în prose, lirici, elegici, satirici etc., ci numai numărul săpunarilor este (dupo Liebig) mesura esactă a gradulū civilisaţiunei unei ţeri. Dar le aduc aici aminte sentinţa classică: Amicus Cato, amicus Platu sed magis amica veritas." Da, iubescū săpunarii mesurătorii civilisaţiunei; adoredū luminării care dau lumei atăta „lumină” dar iubesc şi adoredū încă mai multu adevărulū.

B.

MAIMUŢA — VEVERIŢA.

Intre toate animalele mammifere, nu există nici unū ordinū în care Natura a produsū atătea diferite genuri şi specii ca în ordinulū quadrumanilor sau maimuţelor, mai toate mărimile şi formele găsescū acolo analogiile lorū. Omulū îşi găsesce acolo semenulū, sau să dicemū mai bine, caricatura lui în maimuţele anthropoide, care nu differă multū nici de formă nici de mărimea lui (s, e, Gorillo, Cimpanzeū şi Orang); leulū are semenul lui în maimuţe gentile Hapale; cănele are o copie fidelē în Cynocephalū; vulpea în Lemur albifrons, pisica în cercopithecū; apoi şi veveriţa îşi a găsitū imitaţiunea ei în maimuţa numită „Maimuţa Veveriţa sau Calli-

thrix sciurea, a cării figură o presentămū aici în alăturatul desenū.

Caracterile zoologice alle acestei maimuţe sunt celle următoare:

Colorea corpului este galbenă cenuşie. piciorcle suntū galbene óchese, botu negru; este de mărimea unei veveriţe, adico corpul are 10 police lungimea, dar coda e mai lungă de cât corpul (are 15 police lungimea) este subţire şi môle, dinţii incisivi din macsila de josū staū dreptū în sus, avend o lama largă. Patria acestei maimuţe este sudulū Americi, mai cu sémă Cayenne şi ţerile împregiul riului Orenoco. Acest animalū este forţe gentilū, nici de cum sficiosū, dar este

pre simțitor pentru frig și nu p^ote să trăiască de căt^u într'o climă f^orte caldă; de aceea când e transportat în Europa, m^ore în dată. Eec^o că Europa nu e t^{er}ra maimuților, adic^o a maimuțelor gentile și bl^{an}de; căci, căt despre maimuțele

urite și cain^ose, ele tr^ăcesc și se îngrășă f^orte bine în Europa n^ostră pe costul oamenilor în menageriile și afaro, și de multe ori d^ăm^u peste maimuțe unde nu ne am g^ăndit^u. B.

Maimuța — Veverița (*Callithrix sciurca*, L.)

CALETORIE ÎN ORIENT.

ART. II.

Athena. Parthenon este cell^u mai frumos din t^ote templurile antice ce secolii a^u putut conserva. Planul lui este d'o mare simplitate, corpul principai este un mare dreptunghi divizat în duce sale neegale și încorigiurate de col^one. Cea mai mare deschisă spre răsărit este templul curat și unde se afla statua colosa-

le a Minervei. Cea mai mică este Opistodom (sala din dărăt^u) acolo se afla închis^u thesaurul public. D^uoă portice de căte 6 col^one precedă templul și opistodomu; împregiur este un peristil compus de 8 col^one la faciade și 17 pe laturⁱ. Edificiul întreg^u este înălțat cu câteva trepte de

cât platoul Acropolului. Statue mărete și ornamente de arhitectură infrumusețiau faciadele.

Să vedem acum ce mai rămâne dintr'acest admirabil monument.

Ornamentul d'asupra intrărei principale a dispărut cu totul. Din statuele care reprezentau nascerea Minervei, numai rămân de cât nisce capete; 2 din 4 cai ai sórelui sunt așa de mutilați, în cât nu se mai conose, érá 2 se afla în museul britanic din Londra. Tot în museul britanic s'a transportat o grupă de statue reprezentând pe Hercule ședând, pe Ceres, Proserpina, Iris și cele 3 Parce. Se suia în Parthenon pe nisce mici trepte aședate pe un șir de pietri. Pronaosu era închis d'o grilă lipită între colóne și care se rēdica pēnă sus. Se cunósce și acum locul unde era aședată statua colosală a Minervei. Se conservă încă într'o citernă de dedesubtu Partenonului un capu de femeie și câteva remășițe din cai Minervei.

În ántre Parthenonului se afla o statue reprezentând Nóptea și într'o sutterană aprópe de Erechtion duoe fragmente d'o femeie aripată reprezentând Victoria. Celle-l-alte fragmente de ornament de la intrarea principală, dintre care cele mai importante este figura intrégă a lui Ilișus, se află în museul britanic. Capul lui Thetis este la bibliotheca imperială din Paris. Multe statue și fragmente de arhitecturi de la Acropolu se afla în museul Luvrului din Paris.

Tunul venețienilor a găurit tot, cu tóte aceste fačiada occidentale cu cele 8 colóne dorice sunt încă conservate, ornamentul d'asupra al acestei fačiade care reprezenta disputa Minervei ș'a lui Neptun éste cu totul ruinat. Au mai ramas numai duoe figuri: una represintă pe Cecrop ședend și pe fiesa Aglaura genunchiată la piciórele lui. Acésta este bucata cea mai bună și cea mai complectă care a ramas la Athena. De și în mare parte ruinat Parthenon are énsă unu aer mărețu.

Trecem acum la descrierea unui alt templu nu mai pucin renumit din Acropol.

Erechtheion era unu edificiu dublu cuprindind duoe templuri: al Minervei Poliade și al Pandrosei fua lui Cecrope, prima preotésă a Minervei. „Erechtheu dedesse numele seú acestui monument, saú pentru că ellu înălșasse primul

altar și primul templu, saú pentru c'acolo fusesse locuința și mormintul seú, dar nic'unul din aceste duoe templuri antice n'au fost consacrate lui Erechtheu, ci avea numai un altar comun cu Néptun. Herodot dice că Erechtheion închidea maslinul și multimea, ce Minerva și Neptun făceau să app re, când și disputaú possessiunea Atticei. Cecrope care ridicasse cellu d'ánteiu didu acolo și avea mormintul. Erechtheu înălță într'acest locu consacrat de legende templul Minervei și stabili acolo Panatheneele al cărăr centru era Erechtheion. Tot într'acest templu fu îngropatú și ellu lângo Cecrope. Nu se scie nimic mai mult despre edificiul primitivú; ellu a fost cu totul dărămat de Persi, dar maslinul sacru arsú pēnă'n tulpină dede dintr'un vlăștar într'o nópte când intrară invingători în Acropol. Nu se scie curatú la ce epocă fu înalțat edificiul actual, cellu mai elegantu modelu de arta ionică, dar probabil nu póte fi de cât în secolul lui Cimon ș'al lui Pericles. Asta era sanctuariul cellu mai veneratú al Athenienilor și cellu d'ánteiu care a fost înalțat după retragerea Persilor: ca și Parthenon Erechtheion a sufferit multe încercări: așa în secolul VII a fost transformat în biserică bizantină și consacrat Divinei Înțelepciuni (*Αγία Σοφία*) didurile care despărțiau differitele altare fură doborite și din nou fu pardosit cu marmoră; mai târziu turcii 'lu transformară într'un harem pentru femeele marelui pașă; în timpul resbelului independenței, tunul turcesc a sfărămat o mare parte din porticul despre nordu. Francesii și Englesii au ridicat mai multe colóne și statue din Acropol și se află astă-đi în museele Luvrului și cellu Britanic.

Erechtheion este un rectanglu avēnd despre orient unu portic ionicu compusú de 6 colóne dintre care numai una a căđut. Aste colóne sunt tipul cellu mai bogatú și cellu mai elegant de stilul ionic

La porticul septentrional se află o pórtă ionică celebră pentru că este unică în lume. Erechtheion construit totú de marmoră de Pentelic este primul edificiu care a priimit Cariatide. Cel-le conținea vechia statue a Minervei ce se credea căđută din ceriú. Astă statuă era făcută de lemnú de maslinú lucrată grosú, dar avea formele corporale ascunse d'un mărețu voalú cusutú

de feciórele atheniene. Camera Mtnervei n'avea nic'o feréstrá. O lampá de aurü ardea și si nóp-te, festila era de amiantá și nu se consuma nici o datá. Astá lampá era atárnatá d'un palmierü (fí-nicü) de bronzü alle cărui ramurí se 'náltaü pêná tavan și ascundea condusul fumului care eșia pe acoperișü. Mai era încă in Cella Mínervei un Mercur de lemnü din timpul lui Cecrop învélitü in ramurí de mirtle ca să'i acopere golicíunea. Templul închidea asemenea diverse ofrande, câteva trofee principale din resbellul medicü. Întra in Pandroseion printr'unü porticü avënd o mare pórtá ionicá decoratü c'o multíme de ornamente de diferite ordine de architectará. Aprópe de Erechtheion se afla duce statue representând lupta lui Theseü cu a taurului de la Marathon și altele.

Aprópe de Erechtheion roca Acropolului este mai mult rípsá: d'aici s'aü precipitat Aglaura și Hersa cele două fii nediscrete alle lui Cecrop. Tot aprópe d'acolo se observá o deschidere naturalé care comunicá cu grotta Aglaurei așie-datá sub dídü și prin care Persii petrunserá in citadelá.

La intrarea Acropolului se aflá și acum un mare piedestal pe care sta colosala statue a *Minervei Promachos*. Acest colos avea aprópe 80 picíore și întrecea chiar Parthenon in 'nálțime.

Monumentele și antichitáțile d'mpregiurul Acropolului.

Se aflá împregiurul Acropolului o multíme de ruine de antichitáți celebre, dintre care nu vom descrie de cât pe cele mai insemnate.

La pólele Acropolului spre resárit și miadá-și se gáscsc câteva remáșite din theatrul lui Bacchus, dídítü in a 7-a Olimpiadá (500 ani inaintoa lui Christos) de architectü Democrat și Anaxagora și nu s'a terminat de oát sub domnia lui Lyeurg. In acestü theatru s'a representatü cap d'operile dramatice alle lui Eschyl, Sophocln, Euripide și Aristofan, și dupó cum se spune acestü theatru ar fi conținut 30,000 persóne.

La o micá depártare spre Nord-Est întâl-nim templul lui Jupiter olimpianu, cellü mai mare dintre templurile Athenei, așeđat pe malul drept al Ilisului și din care nu mai remáne de cât 16 colóne in ruine. Aste ruine fac un mare effect din cauza proportíunilor colosale, a bogáției ornamen-

tațiunei, precumü asemenea și din cauza izolá-rei lor într' astá câmpia golá și pustiitá. de unde Acropolu și Parthenon presintá un aspectü admirabilé. Cât am statü in Athena gásiam o plăcere neesprimabile a veni séra la lumina lunei să me repaoseđü resemat de vre una dintre colónele acestui templu, și nu me putém sátura privind atâtea lucruri ce 'mí rechiamo suvenirul timpilor vechi.

In facia acestui templu stá o fóntáná celebrá in istoria Athenei, ce pórtá numele de: *fóntána Callirhoe* sau *Enneacrunos*; dar astá-și ea nu este de cât o baltá de apă turbnre in albia Ilisului. Acestü isvorü a sufferit in diferite epoce alle istoriei, și chiar in timpü moderni, marí variațiuni in volumele și calitatea apelor sélle, in urma mai multor cutremure de páméntü. In antichitate ea da cea mai bună apă Athenei, aceea care se întrebuintá esclusivü in ceremoniile sacre. Ea avea 9 canaluri in roca: d'acolo numirea de *Enneacrunos*. Se védü încă 7 dintr'aceste găuri. Cât pentru Ilisus ellü este mai tot d'auna uscatü într'acest locü Pe malul stâng al acestui riü se aflá *Stada panathenaicá*, și puțin mai departe spre resárit era așeđat Lyceul lui Aristotel, alle cărui gráđini erau frecventate de peripateticieni. Aici éráși este o vedere admirabil de frumósá. Spre apus de Acropol se aflá:

Templul lui Theseü. Acestü admirabil monumentü de ordinea doricá, este cellü mai bine conservat nu numai din tóte templurile Athenei și chiar alle Greciei, ci încă din tóte acellé care ne aü ramas in Sicilia și'n Italia. Isolat p'o movilá represintá de departe aspectul cellü mai majestosü și când se aprópie de densus se mirá gásindu-lü atât de micü: nic'un edificiu nu presintá unü esemplu mai frapantü de minunata arté cu care cei vechi ajungeau a produce cu elementele cele mai simple efecte pline de grandete.

Templul lui Theseü era un *hieron* sau templu funerariü construit cu marmorá de Pentelic spre a priimi remáșitele acestui eróu, pe care Cimon fiulü lui Miltiade, gássisse, dupó credința unuí oracol, in mica insulá Seyros. Este un rectan-glu cu 6 colóne la fie-care faciadá și 13 pe fie-care laturá, érá in ántru se aflá mai multe scul-pturi și tablouri desfigurate, dintre care unul mai

cu sémă pare că represintă celebrul resbellu de la Marathon și aparțiunea fantomei lui Theseu. Ca și Parthenon acest templu a încercat multe suferințe. În anul 1660 Turcii au vrut să 'lă dărâme, dar au fost opriți printr'un firman al Sultanului; astăzi este un muzeu de anchități, dintre care mai însemnate sunt: o femeie ședândă și alta ridicându'i voalu, două specimene de arta greacă cea mai pură, un Apollon, Esculap, Bacchus etc. Afară din templu au lăssat espuse la aeru un sarcofagu, scaune de marmoră provenind din areopagu și o mare statue de femeie fără capu ridicată pe un pedestalu. Spre apus de templul lui Theseu se află collina Nimfelor pe care să înalță observatorul modernu avënd o poziție din celle mai poetice.

Areopagu sau collina lui Mars care era la Athenieni aceea ce Capitolul era la Romani, este o rocă riposă așiedată între Acropol și collina Nimfelor. Pacéstă collină se afla celebrul tribunal care se urcă la timpul lui Cecrop, unde Mars a justificat omorul fiului lui Neptun și Orest p'al mumei selle. Judecătorii areopagului se alegeau dintre primele familii atheniene și erau numiți pe viață; ei nu se adunau de cât noptea. Înaintea areopagului sf. Pavel a făcut faimosul discurs asupra Dumnezeului neconoscut. Se vedu și astăzi săpate în rocă mai multe trepte de scară și scaune de marmoră.

Pnyxu unde se ținea adunarea populară a Athenienilor este p'o collină care urmędă spre sud-vest de areopagu. Aici era tribuna unde declamau. Eschin și Demosthene și se urcă la epoca cellor 30 de tirani. Tot coprinsulă acestei tribune d'o mare majestate, era așiedat ast-felū, ca oratorul să fiă cu facia spre Acropol și înalțat p'un pedestal d'asupra poporului, de unde vocea lui putea să descindă asupra mulțimei attentive și pasionate. Teestul lui Plutare ne spune că vechiul Pnyx, tribuna vechei Athene, era dirigeat

de partea mării și'n totă lungimea collinei se găsesc urme de vechi locuințe. Nu departe de Pnyx se află o cavernă sepulcrală care se crede că este mormântul lui Cimon.

Tot în prelungirea collinei muselor, despărțite numai prin drumul care duce la Pireu, se află trei camere sutterane separe în rocă și avënd intrarea și ferestrele în facia Acropolului. Aici se dice că fost închisorea lui Socrate.

Virful acestei colline este ocupat de mormântul lui Philopappos unde staū și acum ruinele unu vastu monument înalțat în onorea acestu bărbatu. D'aici fiind mai la aceeași înălțime ca și Acropolu se vede Parthenon sub cellu mai frumos aspectu.

Diducile Athenei ce au urmat de la drumul Pireului pënë la malurile Ilisului treceaū acest riu și ajungeau pënë la collina Stadei și cartierul Agrei, pe urmă se dirigeau spre pólculu muntelului Lycabetti, aprópe de universitate și ocolia ast-fel crașul, și se întorecea érași la drumul Pireului aprópe de monastirea Hagia Triada. Aici se afla în antichitate pórtă Dipylon ce purta și numele de Ceramic și în vecinătatea pórtii sacre. Ceramică era la Athene ceea ce Corso este la Roma, strada cea mai largă și cartierul cellu mai bogat pleca de la această pórtă și străbătea Athene antică. Calea sacră pleca de la Templul lui Theseu și ducea la Eleusis. Academia, aséstă renumită grădină împodobită de Hipparc pe urmă de Cimon și unde se aduna scóla filosofică a lui Platon era așiedată în aceeași direcțiune la 6—8 stade (1000—1500 metri) de la pórtă Dipylon către pădurea de maslini ce se întindea în lungul Cefisei. Când visitam tóte acestea mă transportam în timpii cei vechi ai istoriei greilor și nu mă putém sătura admirând geniul lor. În numărul viitor voiū descrie escursiunea ce am făcut în muntele Hymett și la grotta de la Pentelic.

A.

Comunicațiuni sciințifice mici.

Unu Meteoru curiosu. La unu locu în Ungaria s'a arătat d'unădă ziua, unu meteor curiosu, care s'a prezentat ca luna plină strelucitoare în meșul noptii.

Unu copil estruordinaru. artist călătorese

acum; acest copil are vârsta de 5 1/2 ani, născut în polonia, este deja unu virtuos pe violă și piano, compune frumoșe piese mici musicale, fără d'a sci note.